

Eric Ambukita Kieke

*Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych
w rozwoju gospodarczym krajów
Afryki Subsaharyjskiej*

Eric Ambukita Kieke

*Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych
w rozwoju gospodarczym krajów
Afryki Subsaharyjskiej*

Wydawnictwo
Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu
Poznań 2015

Recenzent
prof. dr hab. Przemysław Deszczyński

Redakcja i korekta, skład i łamanie / Copyedited and typeset by
Maria Wlazło

Projekt okładki
Martyna Dawidziak

Kopiowanie i przetwarzanie w jakiegokolwiek formie wymaga zgody Wydawcy

© Copyright by Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, 2015

ISBN 978-83-7205-331-2

WYDAWNICTWO WYŻSZEJ SZKOŁY BANKOWEJ W POZNANIU
al. Niepodległości 2, 61-874 Poznań
tel. 61 655 33 99, 61 655 32 48
e-mail: wydawnictwo@wsb.poznan.pl, dzialhandlowy@wsb.poznan.pl
www.wydawnictwo.wsb.poznan.pl

Druk i oprawa: ESUS Druk cyfrowy, Poznań

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział 1	
Rozwój gospodarczy krajów słabiej rozwiniętych – podstawy teoretyczne ...	17
1.1. Istota i pojęcie krajów rozwijających się	17
1.2. Wybrane teorie objaśniające zjawisko rozwoju gospodarczego	21
1.2.1. Teoria stadialnego rozwoju Walta Whitmana Rostowa	26
1.2.2. Teoria rozwoju gospodarczego w ujęciu Josepha Schumpetera ...	29
1.2.3. Teoria rozwoju gospodarczego według Thomasa R. Malthusa ...	32
1.2.4. Teoria niedorozwoju w ujęciu Gunnara Myrdala	36
1.2.5. Teoria stadiów wzrostu gospodarczego	38
1.2.6. Teoria zależności i gospodarczego zacofania	42
Rozdział 2	
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne, ich teoretyczne założenia	
i rezultaty praktyczne w świetle teorii rozwoju gospodarczego	53
2.1. Wprowadzenie	53
2.2. Pojęcie bezpośrednich inwestycji zagranicznych	54
2.3. Przegląd teorii bezpośrednich inwestycji zagranicznych	62
2.3.1. Mikroekonomiczne próby objaśnienia	
bezpośrednich inwestycji zagranicznych	65
2.3.1.1. Eklektyczna teoria międzynarodowej produkcji	65
2.3.1.2. Teoria cyklu życia produktu	69
2.3.1.3. Model podziału bezpośrednich inwestycji zagranicznych	
o horyzontalnej i wertykalnej strategii produkcji	
oraz bezpośrednio inwestycje zagraniczne	
a zasoby naturalne	71
2.3.2. Makroekonomiczne próby objaśnienia	
bezpośrednich inwestycji zagranicznych	78
2.3.2.1. Dynamiczna teoria rozwoju ekonomicznego	
i przewagi konkurencyjnej Terutomo Ozawy	78
2.3.2.2. Teoria obszarów walutowych Roberta Z. Alibera	81
2.3.3. Uwagi ogólne dotyczące teorii	
bezpośrednich inwestycji zagranicznych	84
2.4. Czynniki sprawcze przepływu kapitału w formie	
bezpośrednich inwestycji zagranicznych	85
2.5. Oddziaływanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych	
na gospodarkę kraju goszczącego	88

Rozdział 3

Determinanty napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Afryki Subsaharyjskiej	107
3.1. Sytuacja gospodarczo-społeczna w krajach Afryki Subsaharyjskiej	107
3.1.1. Rozwój i ubóstwo w Afryce Subsaharyjskiej	113
3.1.2. Wzrost gospodarczy w Afryce Subsaharyjskiej	115
3.2. Geneza i przyczyny niedorozwoju Afryki Subsaharyjskiej	118
3.2.1. Czynniki egzogeniczne	121
3.2.2. Czynniki endogeniczne	131
3.2.3. Zależność od surowców i zadłużenie	133
3.3. Stymulanty napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do krajów Afryki Subsaharyjskiej	142
3.3.1. Stabilność gospodarcza i polityczna	145
3.3.2. Korupcja	146
3.3.3. Procedury administracyjne	147
3.3.4. Klimat inwestycyjny	148
3.3.5. Atrakcyjność i dobre zarządzanie w dziedzinie bezpośrednich inwestycji zagranicznych	149
3.3.6. Determinanty bezpośrednich inwestycji zagranicznych w krajach Afryki Subsaharyjskiej – analiza empiryczna	152
3.3.6.1. Teoria i wyniki badań empirycznych na temat czynników determinujących bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Afryce	152
3.3.6.2. Determinanty typu instytucjonalnego bezpośrednich inwestycji zagranicznych w modelach empirycznych	157
3.3.6.3. Determinanty typu ekonomicznego bezpośrednich inwestycji zagranicznych w modelach empirycznych	160
3.4. Polityka w zakresie pozyskiwania i wykorzystywania zagranicznych źródeł kapitału	164
3.5. Polityka atrakcyjności dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Afryce Subsaharyjskiej	167
3.5.1. Ramy prawne, ustawowe i instytucjonalne	167
3.5.2. Zachęty fiskalne i finansowe	169

Rozdział 4

Bilans korzyści i strat wynikających z bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla państw Afryki Subsaharyjskiej	171
4.1. Wprowadzenie	171
4.2. Przegląd literatury – analiza skutków bezpośrednich inwestycji zagranicznych w gospodarkach krajów przyjmujących	173
4.3. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a rozwój gospodarczy w Afryce Subsaharyjskiej	177
4.4. Wielkość i struktura bezpośrednich inwestycji zagranicznych w krajach Afryki Subsaharyjskiej	180

4.4.1. Ewolucja bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Afryce Subsaharyjskiej	181
4.4.2. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do poszczególnych krajów Afryki Subsaharyjskiej	188
4.5. Struktura geograficzna bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Afryce Subsaharyjskiej	195
4.5.1. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Afryce Subsaharyjskiej według regionu przeznaczenia	197
4.5.1.1. Afryka Środkowa	199
4.5.1.2. Afryka Zachodnia	201
4.5.1.3. Afryka Południowa	203
4.5.1.4. Afryka Wschodnia	206
4.5.2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Afryce Subsaharyjskiej według krajów pochodzenia	208
4.5.2.1. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne pochodzące z krajów Organizacji Gospodarczej Współpracy i Rozwoju	208
4.5.2.2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne pochodzące z krajów nienależących do OECD	216
4.6. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne pochodzące z krajów afrykańskich	227
4.6.1. Struktura geograficzna wewnątrzafrykańskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych	230
4.6.2. Znaczenie fuzji-przejęć wewnątrzafrykańskich w porównaniu z innymi formami inwestycji	231
4.7. Analiza przypadków – inwestycje z krajów Afryki Wschodniej, Afryki Północnej i z południa Afryki w Afryce Subsaharyjskiej	235
4.7.1. Inwestycje zachodnioafrykańskie w sektorze bankowym	235
4.7.2. Inwestycje północnoafrykańskie	237
4.7.3. Inwestycje w Afryce Południowej	239
4.7.4. Struktura wewnątrzafrykańskich inwestycji Republiki Południowej Afryki	242
4.7.5. Struktura sektorowa zagranicznych inwestycji RPA	243
4.7.5.1. Koncentracja bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Afryce Subsaharyjskiej (struktura geograficzna)	245
4.7.5.2. Struktura sektorowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych w krajach Afryki Subsaharyjskiej	247
4.8. Potencjalne negatywne skutki bezpośrednich inwestycji zagranicznych	252

Rozdział 5

Empiryczna weryfikacja wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rozwój gospodarczy wybranych krajów Afryki Subsaharyjskiej:

Republiki Konga, Gabonu i Gwinei Równikowej	257
5.1. Wprowadzenie	257
5.2. Wybór metod analizy	258
5.3. Model regresji liniowej	259

5.3.1. Teoretyczne uzasadnienie wartości współczynników korelacji	259
5.3.1.1. Zmienne endogeniczne	259
5.3.1.2. Zmienne egzogeniczne	261
5.3.2. Metody weryfikacji modeli ekonometrycznych	261
5.3.2.1. Istotność zmiennych objaśniających	261
5.3.2.2. Dopasowanie modelu do danych empirycznych	265
5.3.2.3. Założenia klasycznej normalnej regresji liniowej – weryfikacja	265
5.3.2.4. Normalność rozkładu składnika losowego	266
5.3.2.5. Liniowość modelu hipotetycznego – test serii	267
5.4. Wyniki badań oraz ich interpretacja	269
5.4.1. Republika Konga	269
5.4.2. Gabon	276
5.4.3. Gwinea Równikowa	283
5.5. Modele zmiennej syntetycznej	291
5.5.1. Kongo	291
5.5.2. Gabon	292
5.5.3. Gwinea Równikowa	293
5.3.4. Wnioski	295
Zakończenie	299
Bibliografia	307
Spis tabel	321
Spis wykresów	323
Abstract	325

Abstract

The Role of Foreign Direct Investment in the Economic Development of the Countries of Sub-Saharan Africa

Foreign direct investment (FDI), being an important non-debt vehicle for financing economic growth, plays an increasingly important role in economic development strategies. FDI is often perceived as synonymous with economic globalization. It is impossible these days to deal with the issue of economic development of any country without considering its international context. The greatest challenge is poverty found in developing countries, particularly in sub-Saharan Africa. In the context of stimulating economic development and combating poverty in sub-Saharan countries, special emphasis should be placed on foreign capital, especially in the form of foreign direct investment. Beyond any doubt, FDI can contribute to the financing of sustainable economic growth. However, the efficiency of FDI depends on a large number of factors and it will not be the same in the markets of developing countries as in those of developed countries. Furthermore, sub-Saharan Africa is not a homogenous region – its individual sub-regions differ not only in terms of their natural wealth, e.g. abundance of natural resources, but also in respect of the level of development. Therefore, an empirical verification of the impact that FDI has on economic development must allow for the countries' specific characteristics.

Moreover, FDI yields social benefits, resulting primarily in creating new jobs and in income distribution for future prosperity. It is conducive to the import of technology and the transfer of strategic, organizational and marketing know-how, whose positive effect on productivity has been demonstrated by the examples of many developing countries, especially in Asia. Despite the multiple benefits associated with the inflow of FDI to sub-Saharan African countries, attention should be given to the risks relating to excessive profit transfers abroad, tax evasion by foreign investors, increasing imports of goods and services, and the use of transfer pricing. The costs linked to the presence of FDI in these countries

also include job losses attributable to acquisitions of domestic businesses by foreign companies. On the other hand, the difficulty in raising sufficient domestic savings to sustain economic growth appears to make it necessary to resort to other investment sources. The region definitely needs foreign capital to overcome its underdevelopment. However, its ability to attract foreign capital is compromised by a number of obstacles, of which the principal ones are: political instability and frequent armed conflicts (e.g. in Angola, the Democratic Republic of the Congo, Sierra Leone, Mali, Chad, Sudan, and the Central African Republic), unfavorable conditions for investment, the undemocratic nature of political institutions and infrastructure, corruption, the shortage of skilled labor, and the inefficiency of tax and customs administration. At the same time, sustainable economic growth, human capital improvement, and boosting the continent's business attractiveness remain the key challenges that Africa is facing today.

The author's main research objective was to answer the question whether foreign direct investment can be an instrument of economic development in sub-Saharan African countries. The role of FDI in the economic development of sub-Saharan Africa has been examined in relation to the following three countries of Central Africa: the Democratic Republic of the Congo, Gabon and Equatorial Guinea. The explanation for the choice of these countries is provided in chapter five.

To accomplish the research objective and to validate the emergent hypothesis, the following research tasks have been performed:

- review the theories explaining the phenomenon of economic development,
- obtain an insight into the theoretical aspects of FDI, i.e. systematize concepts attempting to explain the phenomenon of FDI,
- indicate the conditions for FDI growth in sub-Saharan Africa, i.e. identify and assess the impact of FDI on, and the barriers to, economic development in sub-Saharan African countries,
- explain the trends in, and the consequences of, FDI in sub-Saharan Africa, i.e. overview the changes in the volume and structure of FDI in the period under examination,
- investigate the role of FDI in the economic development of certain sub-Saharan African countries using an econometric model and regression analysis.

It is this underlying concept, alongside the writer's effort to maintain an appropriate balance between describing the state of the art and presenting his own research, that has determined the paper's structure and the formal arrangement of its contents. The paper consists of five chapters, an introduction and a conclusion, where the first two chapters are theoretical, and the remaining three – empirical in nature. In addition, an analysis of statistical data highlights the region's historical background and cultural heritage.

The work is both theoretical and empirical in character. Its overall design and the choice of research methods were implied by the nature of the subject under investigation, the scientific problem being targeted, and by the research goal and hypothesis adopted. The author makes use of inductive inference whereby source material collected through empirical research leads to certain generalizations. The following research methods have been applied: theoretical analysis, statistical analysis, and econometric analysis. The study of the three sub-Saharan African countries has been confined to the period of 2000-2010 due to limited availability of relevant information at the time of writing. The difficulty in acquiring reliable data justifies the use of statistical findings for the 1980s or the 1990s. For this reason, too, the author has been forced to focus on FDI inflows to sub-Saharan Africa while forgoing a treatment of FDI outflows, and restrict his analyses to a single-industry perspective, without attempting a cross-sectoral overview.

The propositions and conclusions offered in the paper are supported with references to literature on economic growth in developing countries and to a rich variety of sources providing coverage of FDI in the theory of economics. Other sources used extensively in the work include reports published by such international organizations as the Conference of the United Nations on Trade and Development (UNCTAD), the World Trade Organization, the African Development Bank, the World Bank, and the International Monetary Fund. The organizations' websites and online resources, notably UNCTAD's, also proved very useful. Last but not least, a computer program was utilized to conduct the econometric analysis.

It is the author's hope that, given the wide range and the relevance of issues tackled, as well as the wealth of historical data supplied, the monograph will meet with a warm reception and will become a rich source of information for those interested in the problems of sub-Saharan Africa.